

Kateřina Slípková, *Mezi tradicí a experimentem: Evangelické komunity v Německu -- historie a současnost*

Diplomová práce na katedře praktické teologie přijatá 30.4. 2008, stran 82

Oponentský posudek vypracoval Petr Sláma, ThD

I. Shrnutí

Práce si klade za cíl představit evangelické komunity v Německu. Komunitami rozumí svébytné socio-eklesiologické útvary, které vznikají uvnitř formálního rámce protestantských církví v Německu. Společným a v rámci německého protestantismu odlišujícím znakem je silněji položený důraz na spiritualitu a na společenství. V úvodní kapitole charakterizuje komunity jejich rozkročením mezi tradicí a experimentem. Autorka vysvětluje volbu neutrálního termínu komunita právě i pro projevy, vykazující jinak rysy monasticismu. Potřebou, aby tento termín pokryl i jevy spíše pietistické provenience. V kapitole 3 hodnotí praxi komunit z hlediska důrazů Nového zákona. Jejich oprávnění staví na individuálním, pluralitně pojatém pojetí povolání, doloženém pro novozákonní dobu Gerdem Theissenem. Zastavuje se u reformátorů a jejich vztahu k monasticismu. Luther ve své práci *De votis monasticis* vychází z dobového rozdělení na výzev na všeobecně platná *praecepta* a na jen pro některé platná *concilia*. Tzv. "evangelické rady" podřazuje obecnému pojmu poslušnosti a víry, legitimní formu mnišství vidí jen jako projev vděčnosti a svobody, který tedy "mohu změnit, pokud by se mi zezdalo." (str 26) Calvin vidí mnišství jako projev neposlušnosti v "pěči o zbožný domácí regiment." Telegraficky zmiňuje vývoj v době luterské ortodoxie a pietismu, postavu zakladatele německého "vysokocírkevního" hnutí Friedricha Heilera s jeho představou obnovy luterské vycházející z center, fakticky klášterů, i postoje Adolfa Harnacka, Karla Bartha, Dietricha Bonhoeffera a uzavírá rekapitulací pozitivních prohlášení oficiálních míst německého evangelictví vztahujících se ke komunitám. V následující kapitole (5, str. 34) v navázání na Johannese Halkenhäusera dělí komunity na katolizující (Comunität Casteller Ring, Priorat St. Wigberti, Evan.Schwesterkonvent Lumen Christi) a pietizující (Marienschwesterschaft, Christusbruderschaft Selbitz). V kapitole 6 se věnuje výrazným společným rysům spirituality komunit na rovině individuální i společenstevní, ve vztahu k eschatologii, ekuméně, ostatním částem církve. Sleduje formy závazku, který na sebe členové komunit přijímají, zastavuje se u tří klasických řádových slibů (čistoty, chudoby a poslušnosti) a všímá si forem jejich recepce v evangelických komunitách. Přemýšlí o aspektech individuálního povolání. Teprve v 9.kapitole pak představuje dva konkrétní projevy hnutí komunit, pietizující *Evangelické Mariino sesterstvo* Basiley Schlink a katolizující komunitu Casteller Ring Christl Felizitas Schmidt ze zámku Schwanberg. Krátkým odstavcem registruje meziválečnou Českou diakonii.

II. Hodnocení věcné

Domácímu čtenáři práce předkládá vrcholně zajímavé a málo známé téma. Autorka pracuje takřka výlučně s cizojazyčnými (německými) zdroji. Práce je psaná konzistentně z teologické perspektivy. Autorka se opakovaně jako ke kritériu vrací ke svědectví Bible a k textům reformace, resp. Martina Luthera. Autorka nezastírá sympatie k hnutí, jednotlivá tvrzení ale zdůvodňuje a po celou práci udrží věcný tón.

Jistou slabinu představuje stručnost práce: některým v obsahu nahlášeným kapitolám a podkapitolám je v textu věnován pouhý odstavec. Namísto strukturované rozpravy tak se tak

na některých místech práce blíží spíše registru s ústředním tématem souvisejících otázek, na hlubší rozpravu ale autorka nevstoupí. Takové rozpracování by zasloužila většina podkapitol v kapitolách 6-8, věnovaných spiritualitě, závazku a povolání.

Dále některé konkrétní výhrady a otázky:

-- Vynechány jsou alespoň stručné, encyklopedicky pojaté, dějiny křesťanského mnišství (nejspíše by patřilo někam před oddíl 3.2.). Tradiční formy, které mají svůj původ v monasticismu, jsou ovšem -- jak sama práce ukazuje -- tak silně určující i v představených protestantských pokusech o komunitní život, že absence uceleného rámce oslabuje výpovědní hodnotu práce.

-- Velmi vhodné je naopak zakreslení komunitního hnutí do života "většinové" církve v Německu a odkazy k některým jejím oficiálním vyjádřením (str. 14nn), zejména dokumentu *Verbindlich leben* z roku 2007.

-- V úvodu kapitoly o spiritualitě komunit (str. 36) si všímá pestré palety definic spirituality. Nabízí svou vlastní, stručnou: "spiritualita je živý vztah k Bohu." Na rozdíl od Fulberta Steffenského (zde bys stála za zmínku také jeho manželka, Dorothea Sölle a její pozoruhodné propojení spirituality a angažovanosti) a jeho důrazu na moment formace, přichází autorka s krátkou definicí: "spiritualita je živý vztah k Bohu." Stručnost této definice je nespornou kvalitou, zároveň v ní ale mizí rozdíl mezi spiritualitou a samotou vírou; i ona chce přece být "živým vztahem k Bohu." Mám za to, že právě i předložená práce je bohatým svědectvím o tom, že vedle tohoto "živého vztahu k Bohu", který je v klasickém křesťanském pojetí vždy již napřed umožněn a vzbuzen samotným Bohem, existuje tradice kultivace či vůbec tematizace lidského pólu tohoto vztahu. Právě pro něj, pro lidský pól "živého vztahu k Bohu" a pro jeho formální aspekty, bych -- úžeji než autorka -- rezervoval termín spiritualita.

-- Velmi zajímavě autorka představuje formy slibů, kterými se příslušníci komunit spojují se svým společenstvím. Vyzdvihuje konkrétnost individuálních slibů. Opět, poté, kdy to již zmínila v souvislosti s Lutherovou kritikou monasticismu, uvádí sliby do úzké souvislosti s momentem povolání. Poněkud chybí záadnější antropologicko-teologická rozprava o pojetí slibu.

-- V 9. kapitole představuje autorka Mariino sesterstvo. Je škoda, že autorka prezentaci této komunity poněkud jasněji nestrukturuje: spíše mimochodem, v podkapitole "Spiritualita komunity" zmiňuje strhující okolnosti vzniku hnutí, hovoří o dalších sestřích sesterstva, žijících v zahraničí, aniž by zvědavému čtenáři prozradila, kde. Pod čarou zmíní písňovou a traktátovou tvorbu zakladatelky Basiely Schlink, skrze níž je známa širšímu okruhu církevní veřejnosti i u nás. Zcela bez diskuse ponechává informace o kontroverzním společenském angažmá sester. Uvedené skutečnosti jsou vysoce relevantní z hlediska teologie a spirituality komunity a práce by tento vztah zřetelněji měla osvětlit.

III. Hodnocení formální

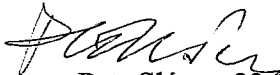
Práce je psaná kultivovaným jazykem s minimem gramatických a stylistických chyb. Místy autorka terminologicky zůstává v zajetí němčiny, v práci např. opakovaně používá spojení "Diakonissen-společenství" či "Diakonisses-sesterstva (proč ne společenství či sesterstvo diakonek?). V odstavci o Dietrichu Bonhoefferovi hovoří o "kazatelském semináři Bekennende Kirche" (proč ne zaužívané označení Vyznávající církve?). V kapitole o slibech skládaných členy komunit píše o "bezmanželství" (proč ne o srozumitelném celibátu?). Na str. 30 autorka své radosti nad přejným soudem Barthovým dává výraz familiérně znějícím "Karl svou ... kritikou ... otevíral cestu k legitimizaci komunit..."

Problematický je způsob citování literatury. Značná část materiálů pochází z internetu, jejich citace v poznámkách pod čarou není jednotná. Seznam použité literatury je členěn na primární

a sekundární literatury. Důvod přiřazení jednotlivých titulů do první nebo druhé skupiny ale není zcela jasný.

IV. Závěr

Uvedené kritické poznámky jsou nemohou ovšem zastřít celkově dobrý dojem z práce, napsané zaujatě ale věcně a způsobem, který zve k dalšímu studiu.

Petr Sláma, 23.5. 2008